

מומחיות או אידיאולוגיה?

ניתוח שיטתי של התמקדות
HRW בישראל

ספטמבר 2009

NGO MONITOR

שרה מנדל
ג'ראלד שטיינברג, עורך

תקציר מנהלים

הכשרתם המקצועית של חברי הצוות המרכזיים, בנוסף לבחינה של ציטוטים מנאומים ופרסומים אשר משקפים את עוצמת הטייתם האידיאולוגית.

ניתוח זה פותח בקנת' רות', המנהל המקצועי של הארגון מאז שנת 1993. רות' היה תובע במקצועו לפני שהצטרף ל-HRW, והוא אחראי להתרחבותה הענפה של האג'נדה והמומחיות שהארגון מייחס לעצמו אל תחומי המשפט ההומניטארי הבינלאומי, כמו גם למאמצים השיטתיים להפוך את הלוחמה ללא-חוקית. רות' גם הסיט את הארגון ממישמתו המקורית של Helsinki Watch, שהייתה לשכנע חברות סגורות להסיר את המגבלות על חריות הפרט והכלל, לדגש הנוכחי של HRW – ביקורת על מדיניותן של מערכות דמוקרטיות פתוחות, ובמיוחד בכל הנוגע לדרכי ההתמודדות עם טרור.

במסגרת הרחבת מחלקת צפון אפריקה והמזרח התיכון של HRW, הארגון שכר את שירותיו של ג'ו סטורק בשנת 1996. שרה לאה וויטסון מונתה ב-2004 כמנהלת המחלקה. שניהם היו פעילים אנטי-ישראליים עוד לפני שהצטרפו ל-HRW. סטורק היה המייסד והעורך של המגזין הפוסט-קולוניאלי הקיצוני Middle East Reports (MERIP), ו-וויטסון כיהנה בועד המייעץ לועד הערבי-אמריקני נגד אפליה (ADC), ארגון בעל מעורבות גבוהה בפעילות פרו-פלסטינית ואנטי-ישראלית.

בהובלת וויטסון וסטורק, HRW התמקד בביקורת נגד ישראל באופן לא מידתי, תוך שימוש בהאשמות כנגדה בגין הפרות של זכויות אדם והמשפט הבינלאומי. וויטסון היתה פעילה בתמיכה בקמפיין החרם נגד חברת "Caterpillar", וסטורק עסק בקידום תנועת החרם האנטי-ישראלית בכנסים ובאפיקים נוספים. וויטסון וסטורק גם הגדילו את צוות MENA, והוסיפו פעילים קיצוניים אחרים כמו לואיס מאיר - אשר כתבה מאמרים אנטי-ישראליים למגזין Electronic Intifada, נדיה ברהום - אשר ארגנה פעילויות פרו-פלסטיניות באוניברסיטת קליפורניה בברקלי, ודריל לי - אשר גם עבד זמן מה ב-MERIP ועם המרכז הפלסטיני לזכויות האדם (PCHR) שמרכזו בעזה - ארגון לא ממשלתי אנטי-ישראלי בולט.

פעילים מוטים אידיאולוגית אחרים בקרב ההנהגה של HRW כוללים גם את ריד ברודי, אשר הוביל את משלחת הארגון לפרוורם הארגונים הלא ממשלתיים בועידת דרבן בשנת 2001 (שם הוא הצטרף לאלו שמנעו ממשתתפים פרו-ישראליים לדבר). ברודי גם שיחק תפקיד חשוב במאמצים להעמיד לדין את ראש הממשלה הישראלי אריאל שרון בבלגיה, בגין האשמות בפשעי מלחמה.

החלק השני של הדו"ח מציג בפירוט חמישה מקרי בוחן, ומדגים את השפעת הדו"חות והקמפינים של HRW אשר נוגעים לישראל בין השנים 2001-2009, לפלסטינים (כולל

רגון Human Rights Watch (HRW) שנוסד ב-1978 בשם Helsinki Watch, התרחב מאוד מאותו הזמן. אמנם

הארגון ממשיך במשימתו העיקרית לקדם זכויות אדם באיזורים סגורים כמו סין, אולם HRW מקדיש רבים ממשאביו לנושאים הקשורים למשפט הבינלאומי בסכסוכים מזוינים, לוחמה א-סימטרית והתמודדות עם טרור. בעבודה זו, HRW נשען על "אפקט ההילה" ועל תדמית המומחיות, המוסריות וחוסר-הפניות כארגון לא ממשלתי (NGO), בשביל להפוך לשחקן פוליטי ואידיאולוגי רב-השפעה.

ההשפעה של ממדים אלו בפעילות הארגון מובלטת בייחוד בהקשר של הסכסוך הערבי-ישראלי, בו HRW משתמש בהשפעתו הרבה על האומות המאוחדות (האו"ם) ועל מדיניותן של ממשלות, באמצעות גינויים נגד ישראל בגין הפרות לכאורה של המשפט הבינלאומי, לצד דרישות ל"חקירות בלתי-תלויות". עוצמתן של האשמות אלו מוגברת על ידי פרסומים רבים ודרך אמצעי התקשורת.

בדו"ח מחקר אמפירי מפורט זה, אנו מציגים ומנתחים את פעילות HRW אשר קשורה לסכסוך הערבי-ישראלי בצורה א-סימטרית, משנת 2001 ועד למחצית 2009. ניתוח זה מראה תבנית קבועה של הטיה אידיאולוגית מצד הארגון, חוסר בהכשרה מקצועית, וטענות בלתי-מבוססות אשר נשענות על עדויות וניתוח לא-אמינים. האשמות אלו מאומצות ומשוכפלות בידי ממשלות וארגונים בינלאומיים, כולל האו"ם.

הדו"ח מורכב משלושה חלקים עיקריים:

1. בחינה של חברי הצוות המרכזיים ב-HRW, תוך התייחסות לרקע המקצועי שלהם, מומחיותם המחקרית והטייתם האידיאולוגית בנוגע לישראל.

2. חמישה מקרי בוחן מפורטים של קמפינים ופרסומים של HRW בין 2001 ו-2009 אשר משקפים הטיה מתמשכת, הצהרות שגויות וסותרות, ושימוש בהוכחות לא רלוונטיות ובמתודולוגיית מחקר לא מתאימה, כולל שימוש במקורות ("עדויות ראיה", "דו"חות של ארגונים לא ממשלתיים או עיתונאים", "הערכות מומחי נשקים") אשר אינם אמינים או שאינם ברי-אימות.

3. ניתוח כמותי רחב יותר של פרסומי HRW משנת 2002 ועד שנת 2009, שמראה את הדגש הלא-מידתי העצום שניתן לישראל במחלקת צפון אפריקה והמזרח התיכון (MENA), אמות-מידה כפולות בנוגע לשימוש במינוחים כגון "פשעי מלחמה", "ענישה קולקטיבית" וכו', ואת שימוש המסולף במונחים הלקוחים מן המשפט הבינלאומי.

החלק הראשון של הדו"ח סוקר את ההיסטוריה, המבנה והמימון של HRW, ולאחר מכן מופיע ניתוח מדוקדק של

החלק השלישי: הדגש הכפייטי של HRW בישראל: בחלק זה, אנו מיישמים אמצעי מחקר כמותיים בשביל לנתח את יחסיו של HRW עם ישראל, בהשוואה למשאבים, לאג'נדות, ולדגש שמופנים כלפי מדינות ושחקנים לא מדינתיים אחרים (החזיבאללה, החמאס) במחלקת המזרח התיכון. המתודולוגיה המשוקללת של הארגון מציגה את הדגש הכפייטי והבלתי-מידתי בנוגע לפעולות צבאיות של ישראל, ובהתאמה – את תשומת-הלב הפחותה בהרבה למשטר הרודני ולחוסר בחירויות בסיסיות שבטבען של מדינות אחרות באזור. בשביל להרחיב ניתוח זה, מחקרים של NGO Monitor בחנו גם את השימוש במינוחים מסוג מסוים ביחס למדינות מזרח-תיכוניות שונות. אלו מציגים באופן חוזר ונשנה כיצד גם במימד זה, ישראל מסומנת לבדה כמטרה לגינוי, תוך שימוש בשפה חמורה במיוחד. בו בזמן, הפרות זכויות האדם שמבוצעות בידי פלסטינים ומדינות ערב זוכות להמעטה בערכן.

המלצות: על בסיס ניתוח זה, והממצאים הברורים של ההטיה, אמות המידה הכפולות, והמתודולוגיה הלא-הולמת של פעילויות HRW שקשורות בישראל, אנו מציעים מספר שינויים חיוניים ליישום בידי הוועד המנהל של הארגון.

א) גיבוש ועד מבקר עצמאי שאינו כפוף לסמכות המנהל המקצועי, בעל מעורבות ישירה בהחלטות העסקת הבכירים, והחלטות אחרות שקשורות בצוות הארגון.

ב) בחינת מטרת HRW וסדר עדיפויותיו, במטרה לקבוע אילו פעילויות ותחומי התמקדות תואמים ליכולות המקצועיות והמשאבים של HRW. על HRW לקבוע גם האם משימתו היא להתמסר לניצול והפרות של זכויות האדם שבטבען של חברות סגורות ולא דמוקרטיות, או שמא עליו להמשיך ולהקדיש משאבים יקרי ערך של התורמים בשביל לחקור מדינות בעלי משטר דמוקרטי.

ג) יש צורך בקווים מנחים מקצועיים בכל רמה תפעולית ובכל מחלקה, בשביל להבטיח שהחלטות יילקחו ישירות על בסיס מקצועי, במקום על בסיס אידיאולוגי. דייקנות קודמת לשתדלנות.

ד) יש למנות נציב תלונות ציבור עצמאי בשביל שיפקח על יישום קווים מנחים אלו, כולל ההסרה של הטיות אידיאולוגיות ואחרות. יש לאייש עמדה זו ללא התערבות של המנהל המקצועי, ולהקדיש לה 5% מן התקציב הכולל של HRW. לנציב תלונות הציבור תהיה הסמכות למנוע פרסום של כל מסמך, או את היישום של כל תוכנית שהיא.

ה) שקיפות בתהליך קבלת החלטות לקביעת האג'נדה של HRW הינה הכרחית בשביל להשיב את האוניברסליות והאמינות המוסרית של זכויות האדם.

החמאס בזמן מבצע "עופרת יצוקה" (בעזה), ולחזיבאללה (במלחמת לבנון השנייה, 2006). מקרי בוחן אלו מדגישים את היעדר המומחיות ואת החוסר בשימוש במתודולוגיות מקצועיות אשר נחוצים למחקר עובדתי הקשור בסכסוך מזוין (ראה עוד בקווים המנחים של לונדון-לונד, 2009).

טבעם ונסיבותיהם של ארבעת מקרי הסכסוך המזוין שנסקרו בדו"ח – תקרית החוף בעזה (2006), הדו"חות הרבים בזמן מלחמת לבנון השנייה ואחריה (2006), "תקרית הצלם של ריטרס" (2008), ודו"חות מרובים בנוגע למבצע "עופרת יצוקה" (דצמבר 2008 – ינואר 2009) – שונים זה מזה באופן מהותי. אולם המשותף למקרים אלו הוא: החוסר במתודולוגיית מחקר מתאימה; הסתמכות על מקורות מפקפקים וצדדים בעלי אינטרס ("עדי ראיה" באזורים שנתונים לשליטת החמאס או החזיבאללה); סטיות מנורמות זכויות האדם האוניברסאליות; הפניית האשמות גורפות ב"פשעי מלחמה" או "התקפות לא-מידתיות" ישראלים, בהתבסס על הוכחות בלתי-הולמות ו/או לא-מספיקות, אשר קשורות לאג'נדה האידיאולוגיות של HRW.

ניתוחים אלו משקפים את התבנית המתמשכת והקבועה ש-HRW נוקט בה:

- אמות מידה כפולות – הגדרות ויישומים לא עקביים בנוגע למגינים אנושיים, ענישה קולקטיבית, השימוש בראיות וכו'.
- הישענות על עדויות ראייה בעייתיות ועל ארגונים לא ממשלתיים מקומיים בעלי מהימנות מוגבלת. קבלה של עדויות פורנזיות בלתי-ניתנות לאימות אשר מספקים בכירים פלסטיניים, ודחייה של עדויות מהצד הישראלי כמוטות מוסודן.
- השמטת עדויות שלא תומכות במסקנה האידיאולוגית של הארגון, כולל סרטי וידאו של החמאס והחזיבאללה אשר מתעדים את השימוש באזרחים כמגינים אנושיים בשביל להגן על פעילויות, פעילים וציוד צבאיים.
- עיוותים של אמות-מידה ומינוחים של המשפט הבינלאומי (בייחוד מושגים כמו "ענישה קולקטיבית") בשביל להצדיק את האשמות הארגון.
- מונחים משפטיים שהוצרו באופן מלאכותי, ואשר מפלילים מראש את מדינת ישראל וקובעים את אשמתה, תוך מחיקת ההקשר הרחב של ההתקפות הפלסטיניות וזכות ההגנה העצמית הלגיטימית של ישראל (דו"חות: מגלחים את רפיח, החוף בעזה, מלחמת לבנון השנייה ומבצע עופרת יצוקה)
- הכללת פרטים טכנולוגיים, משפטיים ורפואיים שאינם קשורים לעניין, בשביל ליצור חזות של מומחיות.
- קמפיינים חוזרים ונשנים למען חקירות עצמאיות כביכול, שמתמקדים בהאשמות נגד ישראל בלבד.

¹ International Bar Association, Human Rights Institute 2009.

Experts or Ideologues?

A Systematic Analysis of Human Rights Watch's Focus on Israel

NGO MONITOR

Making NGOs Accountable

שד' בן מימון 1

ירושלים 92262

טל. 02-566-1020

פקס. 077-511-7030

mail@ngo-monitor.org

www.ngo-monitor.org

ארגון NGO Monitor קבע לעצמו כמטרה את עידוד השקיפות והאחריות הציבורית של הארגונים הלא ממשלתיים הפועלים במסגרת הסכסוך הישראלי-ערבי באצטלה של קידום זכויות אדם ואג'נדות הומאניטאריות. כדי לעשות זאת, NGO Monitor אוסף מידע ועורך מחקרי עומק על פרסומים ופעילויות של אותם ארגונים ומביא אותם לדיון ציבורי.

NGO Monitor נוסד ב-2002 ביחד עם קרן משפחת וקסלר